

לכבות את השריפה לפני שהיא פורצת

הרבה יותר קל להתמודד עם אירוע חירום אם מנסים להיערך לקראתו ויודעים מראש כיצד לנהל אותו ♦ כיצד למנוע מאירועי חירום במפעלי תעשייה לצאת משליטה

ד"ר עו"ד רות דגן ועו"ד חן תירוש, הרצוג פוקס נאמן ושות'

שרשרת התרחשויות

כיום, בעידן שבו שרשרת של התרחשויות בלתי-מכוונות עלולה להתפתח לחשיפה משפטית וכספית משמעותית הרבה מעבר לאירוע הנקודתי עצמו, הכנה נכונה מראש לאירועי חירום חיונית למפעלים. אמנם יש מי שיגידו "טעויות תמיד יקרו", אולם הכנה יסודית למניעת אירועי חירום, לצמצום ממדיו כשהוא מתרחש וניהול השלכותיו לאחר שהוא מסתיים - הם אפשריים, נגישים ובלי ספק זולים הרבה יותר מהתמודדות עם אירועי חירום שיצא משליטה ו"כיבוי השריפה" בדיעבד. הטיפול באירועי חירום אינו מתחיל ואינו נגמר באירוע עצמו. למעשה, ההיפך הוא הנכון - טיפול נכון באירועי חירום מתחיל הרבה לפני האירוע ונמשך הרבה אחריה.

ד"ר דגן

תארו את התרחיש הבא: מפעל תעשייתי מתכנן הרחבה של מתקן ייצור קיים. הוא מתקשר עם קבלן לצורך ביצוע עבודות תשתית למתקן. במהלך העבודות פוגע הקבלן בשוגג בצנרת שמובילה חומר מסוכן ושבטעות לא סומנה כנדרש. הפגיעה גורמת לדליפת חומר מסוכן המתפשט באזור ויוצר אירוע זיהום אוויר וריח ביישוב שכן. כוחות חירום שמגיעים למפעל מבקשים מידע על החומר שדלף, אולם המידע אינו זמין באופן מיידי בידי צוות החירום המפעלי.

לאחר סיום האירוע, וכנהוג במקרים כאלה, המשרד להגנת הסביבה מוזמן את מנהלי החברה לשימוע, דורש לקבל את מסמכי התחקיר הפנימי ושוקל לפתוח בחקירה פלילית נגד החברה ומנהלים בה. במקביל, תושבים מפעילים לחץ על המשרד בשל קרבתו ליישובם ופותחים בקמפיין ציבורי. בנוסף, השבתת המפעל לפרק זמן בעקבות האירוע גורמת לעיכוב באספקת סחורה ללקוחות. על כל המשתמע מכך.

אמנם נשמע כתסריט אימים, אולם אירועים מסוג זה ואף מורכבים יותר אינם זרים לעולם התעשייה. לפי נתוני המשרד להגנת הסביבה, מדי שנה מדווחים ונחקרים במפעלים ברחבי הארץ עשרות אירועי חירום.

שלו? האם קבלנים, עובדים ונתוני שירותים הודרכו על אודות הסיכונים במפעל והאמצעים למנוע אותם וקיימת חלוקת אחריות ברורה בינם ובין המפעל מזמין העבודה? זיהוי סוגיות כאלה לא תמיד ימנע את עצם התרחשות האירוע, אולם עשוי בהחלט לצמצם חשיפה משפטית בעקבותיו.

התנהלות בעת האירוע

היערכות מראש לאירועי חירום לא באה לידי ביטוי רק בתרגולי שטח. יש לתת את הדעת גם להיבטים חשובים אחרים, כגון - האם קיימת חלוקת אחריות ברורה בין בעלי התפקידים במפעל לגבי ניהול האירוע (כולל לדוגמה אירועים בשעת לילה כשהמפעל סגור)? האם ברורה שרשרת הדיווח לרשויות (מוקד המשרד להגנת הסביבה, כיבוי אש וכד') וגורמי פנים (מנהל תורן, מנכ"ל, קב"ט, היעוץ המשפטי, הדובר)?

הכנה נכונה מתחילה הרבה לפני שהאירוע מתרחש

חובות הדיווח לגורמים השונים הן לעיתים מורכבות וחיוני להכירן מראש כדי למנוע עבירות אי-דיווח ואף חשיפה לתביעות אזרחיות.

התנהלות לאחר האירוע

כידוע, אירועים אינם מסתיימים עם עזיבתם של כוחות החירום. כמו בתרחיש לעיל, יש להיערך לכך שהרשויות יבקשו לזמן את עובדי המפעל ומנהליו לחקירות ושימועים, והם עשויים להיות חשופים באופן אישי להליכים פליליים ואף לתביעות אזרחיות יחד עם החברה. לכן, חשוב לבחון לדוגמה האם התחקיר הפנימי שערך המפעל נוסח מראש בשיתוף היועץ המשפטי, נבחנו סוגיות של חיסיון מפני

עו"ד תירוש

הפללה עצמית ובוצעה הכנה משפטית נאותה לקראת שימוע. דוברות החברה נדרשת אף היא למתן תשובות לציבור באותה עת וחשוב כי תתודרך לגבי רגישויות משפטיות אפשריות. בעתות כאלה, חשוב שמנהלי החברה - החשופים אישית במקרה של עבירה סביבתית - יבחנו היטב את היקף הביטוח והשיפוי שהם זכאים לו. במישור אחר, עשויות להתעורר סוגיות מול גורמים מממנים וחברות ביטוח, אשר בהסכמים עימם התחייב המפעל לעמוד בהוראות הדין ונדרש לדווח להם על האירוע. מערכות ניהול סביבתיות וסקרי אכיפה פנימיים מהווים אמצעי יעיל להיערכות לאירועי חירום, ומפעלים רבים נדרשים ממילא כבר היום בתנאי הרישיונות

שלהם לתת מענה לנושא. יחד עם זאת, דרישות הרגולטורים למניעת אירועי חירום וטיפול בהם עוסקות במניעת סיכונים לציבור ולסביבה מהאירוע. הן אינן מטפלות בסוגיות שנדרש לתת להן מענה כדי להגן על החברה ומנהליה מפני חשיפה משפטית בקרות אירוע. לכן, מפעלים רבים מכינים כיום נהלים סדורים לניהול אירועי חירום, ובכללם היערכות ל"יום שאחרי" - שימועים וחקירות פליליות, אופן ניהול תחקירים פנימיים ועוד. כאמור, התרחשים רבים, אך הפתרונות קיימים וניתן בהחלט להיערך אליהם מראש.

רות דגן היא שותפה ומנהלת מחלקת איכות סביבה וייצור תעשייתי במשרד עורכי הדין הרצוג פוקס נאמן. עו"ד חן תירוש היא שותפה במחלקה. ליצירת קשר: daganr@hfn.co.il. למידע נוסף על נושאי רגולציה סביבתית: <http://www.envforum.co.il>